

Etelä-Savo vahvaksi sivistyksen ja osaamisen voimalla

Kamppailu osaavasta työvoimasta ja nuorista, ammattiinsa kouluttautuvista ihmisistä kiristyy. Ne maakunnat ja kaupunkiseudut, joiden oppilaitokset onnistuvat tehokkaimmin houkuttelemaan nuoria, voittavat usein myös taistelun työpaikoista. – Hyvät työpaikat ja monipuolinen ja korkealaatuinen koulutustarjonta kohentavat selvästi alueen kilpailukykyä.

Etelä-Savon maakuntahallitus hyväksyi tänään 11. toukokuuta strategiset linjaukset maakunnan koulutukselle ja tutkimukselle vuosiksi 2009 – 2015. Linjaukset esiteltiin tuoreeltaan eteläsavolaisille koulutus- ja tutkimusorganisaatioille ja kunnille Mikkelissä iltapäiväseminaarissa.

Etelä-Savon tarve linjata koulutuksen ja tutkimuksen tulevaisuutta johtuu huomattavista toimintaympäristömuutoksista. Esimerkiksi nuorten määrä Etelä-Savossa laskee lähivuosina nopeasti. Lisäksi valtakunnallisessa keskustelussa on ollut vahvasti esillä korkeakoulujen rakenteellinen kehittäminen ja uudistukset, jotka liittyvät ammatillisen koulutuksen järjestämiseen.

Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen määrää ollaan vähentämässä. Aalto-yliopistossa yhdistyvät Teknillinen korkeakoulu, Helsingin kauppakorkeakoulu ja Taideteollinen korkeakoulu. Itä-Suomen yliopisto yhdistää puolestaan Joensuun ja Kuopion yliopistot. Uudet rakenteet tuovat koulutusmarkkinoille uusia vahvoja toimijoita, jotka tähyävät niin kansalliselle kuin kansainvälisellekin huipulle sekä opetuksessa että erityisesti tutkimuksessa.

Yliopistolain muutokset vahvistavat yliopistojen autonomiaa. Tämä vaikuttaa myös Etelä-Savoon, jonka yliopistoyksiköt toimivat kaikki eri paikkakunnilla kuin emoyliopistot. Myös ammattikorkeakoulut ovat rakentamassa vahvoja liittoutumia.

Etelä-Savossa koulutuksen ja tutkimuksen nykytilaa sekä tulevaisuudennäkymiä ja painotuksia työsti laaja, noin 30-jäseninen valmisteluryhmä, jossa olivat edustettuina maakunnan oppilaitokset, viranomaiset, elinkeinoelämä ja järjestöt. Valmisteluryhmän puheenjohtajana toimi kehittämisjohtaja **Eero Aarnio** ja sihteerinä maakuntasuunnittelija **Eeva Polvi** Etelä-Savon maakuntaliitosta.

Toisen asteen koulutus muutosten edessä

Toisen asteen koulutuksessa eteläsavolaisten linjausten tavoitteena on, että kaikille peruskoulun päättävillä nuorilla on tarjolla toisen asteen koulutuspaikka omassa maakunnassa. Keskeinen haaste on kehittää nykyistä oppilaitosverkkoa niin, että koulutuksen laatu ja kohtuullinen saavutettavuus sekä valintojen monipuolisuus voidaan turvata jokaiselle opiskelijalle.

Nuorisoikäluokan pieneneminen vaikuttaa suoraan toisen asteen koulutuksen mitoittamiseen ja rakenteellisiin kehittämistarpeisiin. Erityisen vahva vaikutus on lukiokoulutuksessa. Linjaukset painottavat, että toisen asteen koulutuksessa ratkaisut ovat kuntien omassa käsissä.

Etelä-Savossa Mikkelin ja Pieksämäen ammatillinen koulutus ehdotetaan koottavaksi yhden järjestäjän osakeyhtiöksi. Se vahvistaisi ammatillisen koulutuksen asemaa ja loisi edellytyksiä tehokkaalle työnjaolle, profiloitumiselle ja opettajien ammatilliselle kehitymiselle.

Koulutusta järjestävien tahojen tulee syventää yhteistyötään selvästi nykyisestä. Yhteistyö vahvistaa oppilaitosten kilpailukykyä ja auttaa aiempaa paremmin vastaamaan koulutus- ja osaamistarpeisiin.

Lukioiden ja ammatillisen koulutuksen toimivia yhteistyömalleja tulee linjausten mukaan kehittää edelleen niin, että kaikkien toisen asteen opiskelijoiden valintamahdollisuudet monipuolistuvat. Tämä antaa nykyistä vahvemman pohjan niin työelämään kuin jatko-opintoihinkin. Etelä-Savossa toimintamallia kehitetään jo *Mun Juttu*-hankkeessa.

Erillisen lukioverkkoselvityksen pohjalta maakunnan kunnat arvioivat ja valmistelevat jatkotoimia, joiden tavoitteena on huolehtia siitä, että Etelä-Savoon rakentuu optimaalinen lukioverkko. Tässä yhteydessä on myös huomioitava ratkaisujen vaikutukset peruskouluun ja erityisesti peruskoulun ylempiin luokkiin, linjaukset muistuttavat.

Ammattikorkeakoulut erityisen merkittäviä Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen tutkimusyhteistyötä vahvistettava

Ammattikorkeakoulut – Mikkelin ammattikorkeakoulu ja Pieksämäen Diakonia-ammattikorkeakoulu – vastaavat suurelta osin korkeakoulutarjonnasta Etelä-Savossa. Niiden vetovoimaisuus niin maakunnan sisällä kuin kansallisesti onkin olennainen tekijä alueen kilpailukyvyille. Koulutustarjonnan monipuolisuuden lisäksi on tärkeää profiloitua maakunnalle tärkeillä strategisilla osaamisaloilla, raportti painottaa. Yhteistyö yliopistojen kanssa korostuu myös entisestään.

Strategisten linjausten yksi keskeinen viesti on, että Mikkelin ammattikorkeakoulu muodostaa maakunnan korkea-asteen koulutuksen perustan: sen kehittymisestä niin koulutustehtävässä kuin tutkimus-, tuotekehitys- ja innovaatiotoiminnassa ja palvelutoiminnassa on huolehdittava pitkäjänteisesti.

Tavoitteena on, että Mikkelin ammattikorkeakoulun kampukselle luodaan yhdessä yhteistyöyliopistojen kanssa entistä vahvempi ja monipuolisempi toimintaympäristö. Tavoitteena on tukea erityisesti maakunnan avaintoimialoja. Tämä tarkoittaa erityisesti panostusta teknologiseen osaamiseen eli tutkimus-, tuotekehitys- ja innovaatiotoimintaan (TKI) ja laboratorioihin sekä niiden tarvitsemiin tukipalveluihin.

Diakonia-ammattikorkeakoulun Pieksämäen yksikkö on tulevaisuudessakin vahva ja omalla koulutuslallaan korkealle profiloitunut oppilaitos, joka tuottaa kansallinen koulutusta ja tutkimusta.

Ammattikoreakoulujen TKI-toimintaa on Etelä-Savossa rahoitettu merkittävästi EU:n rakennerahastojen kautta. Tulevaisuuden tavoitteena on kuitenkin saada ammattikorkeakoulujen TKI-rahoitus olennaiseksi osaksi opetusministeriön kautta tulevaa ammattikorkeakoulujen perusrahoitusta.

Maakunnan yliopistoyksiköt ovat viime vuosina kehittyneet selvästi aiempaa kilpailukykyisemmiksi. Kuitenkin nekin ovat edelleen erityisesti tutkimus-, tuotekehitys ja innovaatiotoiminnassaan suuresti riippuvaisia alueelta omasta rahoituksesta, muun muassa hankerahoituksesta. Maakunnan ammattikorkeakoulujen ja yliopistoyksiköiden nykyistä tiiviimpi yhteistyö ja keskinäinen työnjako vahvistaisivat molempia osapuolia ja edistäisivät kilpailukyisten osaamiskeskittymien syntyä.

Yliopistojen tutkinnonanto-oikeudet eivät tulevaisuudessa enää kasva – suunta on pikemminkin päinvastainen. Eteläsavolaisten huolena on, että opetus saattaa vielä aiempaa enemmän keskittyä pääkampuksille, eikä uusia avauksia filiaalipaikkakunnille tehdä. Tutkintoon johtava yliopistokoulutus tulee siis jatkossakin säilymään Etelä-Savossa kapeana.

Yliopistokoulutus on nykyisessäkin laajuudessaan Etelä-Savolle arvokasta ja vähintään nykyinen taso halutaan säilyttää maakunnassa. Etelä-Savossa toimivat yliopistoyksiköt ovat tärkeitä maakunnalle myös tutkimuksessa, erityisesti maakunnan kärkiosaamisaloilla. Olennaista tulevaisuuden näkökulmasta on, miten yliopistot suhtautuvat omien toimintojensa alueelliseen kehittämiseen ja millaisia yhteistyön muotoja ne pitävät itselleen hyödyllisinä ja tehokkaina.

Tavoitteena on, että vuoden 2009 aikana yliopistot ja maakunnan toimijat muodostavat yhteisen näkemyksensä yliopistoyksiköiden kehittämisestä, rahoituksesta ja muista resursseista. Kun yhteinen näkemys on syntynyt, maakunnan resursseja suunnataan sen mukaisesti. Periaatteeksi uudet linjaukset kirjaavat, että yliopistot vastaavat koulutuksen ja tutkimuksen laadusta, tieteellisestä tasosta ja tuloksellisuudesta sekä pääsääntöisesti henkilöstöresursseista. Maakunta puolestaan kantaa

vastuuta erityisesti siitä, että tutkimus-, tuotekehitys- ja innovaatioympäristö pysyy kilpailukykyisenä ja tukee maakunnan erikoistumisaloja.

Maakunnan uudet koulutus- ja tutkimuslinjaukset ja yliopistoissa parhaillaan tekeillä olevat aluestrategiat muodostavat sen perustan, jolle eri osapuolten yhteiset näkemykset rakentuvat.

Pitkäjänteisyyttä ja profiloitumista tutkimukseen Etelä-Savoon kaksi kilpailukykyistä keskittymää

Etelä-Savo on viimeisen runsaan kymmenen vuoden aikana panostanut merkittävästi maakunnan osaamisrakenteisiin ja erityisesti tutkimus-, tuotekehitys- ja innovaatio toimintaympäristöihin, jotka on pyritty saamaan sekä kilpailukykyisiksi että maakunnan elinkeinoelämää hyödyntäviksi. Kansalliset linjaukset, kuten yliopistojen ja ammattikorkeakoulujenkin strategiat, korostavat, että alueellinen TKI-toiminta on erittäin tärkeää yritysten kansainväliselle kilpailukyvyille.

Merkittävä osa eteläsavolaisten korkeakoulujen tutkimuksesta ja tuotekehityksestä on nyt rahoitettu EU:n rakennerahastovaroilla. Tämä ei ole kestävä ratkaisu. Yliopistoyksiköiden ja ammattikorkeakoulujen TKI-toiminnan resursointi maakunnassa on tämän vuoksi arvioitava uudesta näkökulmasta. Kyse on siitä, kuinka toiminta saadaan jatkumaan EU-rahoituksen ehtyessä, mille aloille panostukset suunnataan ja kuinka erityisesti korkeakoulut ottavat itse vastuuta TKI-toiminnan resursoinnista.

Uusien strategisten linjausten mukaan Etelä-Savo jatkaa jo tehtyjen valintojen pohjalta kilpailukykyisen ja vetovoimaisen TKI-toimintaympäristön rakentamista. Lisäksi maakunta varautuu uusien avausten tekemiseen, jos tilanteet niin vaativat. Erityisen tärkeää on tiivistää maakunnan toimijoiden – yliopistot, ammattikorkeakoulut ja teknologia-organisaatiot – TKI-yhteistyötä maakunnan strategisilla osaamisaloilla.

Tavoitteena on, että Etelä-Savoon rakentuu alueen mittakaavassa kaksi vahvaa tiede- ja tutkimusyhteisöä, joiden ympärille erilaiset tukipalvelut ja täydentävät toiminnot kytkeytyvät. Yhteisöt sijoittuvat Mikkeliin ja Savonlinnaan. Mikkeliin TKI-toiminnot sijoitetaan yhteiselle kampukselle (ammattikorkeakoulun kampukselle). Näin voidaan hyödyntää jo olemassa olevia rakenteita.

Mikkelin tiede- ja tutkimusyhteisön perusta sisältää:

- 1) Uudet toiminnalliset ja korkean suorituskyvyn materiaalit sovellusalueina erityisesti ohutkalvopinnoitteet ja komposiitit kytkettynä kansalliseen nanoteknologian osaamiskeskusohjelmaan.
- 2) Ympäristökemia ja ympäristöturvallisuuteen liittyen ympäristön tilan monitorointi.
- 3) Bioenergia.
- 4) Digitointi, arkistointi. Tutkimus- ja kehittämiskeskuksen synnyttäminen.
- 5) Elintarvike, elintarviketurvallisuus, luomu.

Keskeiset toimijat ovat Mikkelin ammattikorkeakoulu, yhteistyöyliopistot (Lappeenranta, Itä-Suomi, Helsinki ja Helsingin kauppakorkeakoulu), Mikkelin teknologiakeskus Miktech, Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus MTT ja toisen asteen koulutus.

Savonlinnan tiede- ja tutkimusyhteisö sisältää:

- 1) Kuitu, prosessit, elinkaari kytkettynä kansalliseen metsäteollisuuden osaamiskeskusohjelmaan.
- 2) Matkailun tutkimus ja tuotekehitys, tulevien trendien arviointi kytkettynä kansalliseen osaamiskeskusohjelmaan.

Keskeiset toimijat ovat Itä-Suomen yliopisto, Mikkelin ammattikorkeakoulu, Lappeenrannan teknillinen yliopisto, Savonlinnan innovaatiokeskus ja toisen asteen koulutus.

Myös liiketoiminta, peruselinkeinot ja hyvinvointi sisältyvät tutkimukseen ja kehitystyöhön. Tämä tarkoittaa sitä, että edellä mainittujen keskittymien lisäksi yhteisinä tärkeinä asioina maakunnassa nähdään peruselinkeinoja tukevat tutkimusalat:

- 1) Metsä, metsien hoito, korjuumenetelmien kehittäminen, jossa keskeinen toimija on Pieksämäen Nikkarila (MAMK/, toinen aste, Metla/Suonenjoki) sekä
- 2) Maaseutu, jossa keskeinen rooli on Helsingin yliopiston Ruralia-instituutilla ja MTTllä.

Yritystoimintaa tukevana ja edistävänä, kaikki osaamisaalat läpäisevänä kehitysteemana on liiketoiminta-, palvelu- ja markkinointiosaaminen ja yrittäjyys, jossa keskeinen toimija on Helsingin kauppakorkeakoulun Pienyrityskeskus.

Myös hoito- ja huolenpito palveluiden toimivuus on tärkeä asia ikääntyvässä maakunnassa. Siihen liittyvässä kehittämistyössä maakunnan ammattikorkeakoulut (Mamk, Diak) ja toisen asteen oppilaitokset ovat linjausten mukaan avainasemassa.

Yhteenveto: miksi?

Vastavalmistunut *Koulutuksen ja tutkimuksen strategiset linjaukset* -raportti on maakunnan vastaus parhaillaan käytävään ja myös tulevaan keskusteluun siitä, miten Etelä-Savon osaamisen rakenteita tulee kehittää. Tämä on viesti myös valtion keskushallinnon ja erityisesti opetusministeriön suuntaan siitä, että Etelä-Savo kantaa huolta ja vastuuta omasta kilpailukyvystään. Samalla tuore raportti viestii siitä, että maakunta kykenee rakentamaan yhteistä näkemystä omien toimimensa perustaksi.

Lisätietoja antavat valmisteluryhmän puheenjohtaja, kehittämisjohtaja **Eero Aarnio**, p. 040 5081247, eero.aarnio@esavo.fi, ja valmisteluryhmän esittelijä/sihteeri, maakuntasuunnittelija **Eeva Polvi**, p. 044 7700524, eeva.polvi@esavo.fi.